

KASB-HUNAR MAKTABLARIDA DUAL TA'LIMNI TASHKIL ETISH: IMKONIYATLAR VA AFZALLIKLAR

Janayev Bunyod Toxirovich

Surxondaryo viloyati Boysun tuman 1-son kasb-hunar maktabi
maxsus fani o'qituvchisi.

Email: bjanayev@gmail.com telefon raqam: (+998)99-735-44-81

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13336518>

Annotatsiya. Ushbu maqolada kasb-hunar maktablarida dual ta'lim tizimini tashkil etishning ahamiyati, asosiy tamoyillari va amaliyotda qo'llanishi haqida so'z yuritiladi. Dual ta'lim modeli o'quvchilarni nafaqat nazariy bilimlar bilan, balki amaliy ko'nikmalar bilan ham ta'minlaydi, bu esa ularni bozor talablari va ish beruvchilarning ehtiyojlariga yanada moslashuvchan qiladi. Maqolada dual ta'lim tizimini joriy etishning muammolari va istiqbollari, shuningdek, bu tizimni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun zarur shart-sharoitlar haqida muhokama qilingan.

Kalit so'zlar: Dual ta'lim tizimi, amaliy ko'nikma, nazariy ta'lim, ish beruvchilar bilan hamkorlik, kasbiy malaka, o'quv rejalar, texnologik infratuzilma, o'qituvchi malakasi, mehnat bozori talablari.

ORGANIZING DUAL EDUCATION IN VOCATIONAL SCHOOLS: OPPORTUNITIES AND ADVANTAGES

Abstract. This article talks about the importance, main principles and practical application of the dual education system in vocational schools. The dual education model provides students not only with theoretical knowledge, but also with practical skills, which makes them more adaptable to market demands and employers' needs. The article discusses the problems and prospects of introducing the dual education system, as well as the necessary conditions for the successful implementation of this system.

Key words: Dual education system, practical skills, theoretical education, cooperation with employers, professional qualifications, curricula, technological infrastructure, teacher qualifications, labor market requirements.

ОРГАНИЗАЦИЯ ДУАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ШКОЛАХ: ВОЗМОЖНОСТИ И ПРЕИМУЩЕСТВА

Аннотация. В данной статье говорится о значении, основных принципах и практическом применении системы дуального образования в профессиональных учебных заведениях. Модель дуального образования дает студентам не только теоретические знания, но и практические навыки, что делает их более адаптируемыми к требованиям рынка и потребностям работодателей. В статье рассматриваются проблемы и перспективы внедрения системы дуального образования, а также необходимые условия для успешного внедрения этой системы.

Ключевые слова: система дуального образования, практические навыки, теоретическое образование, сотрудничество с работодателями, профессиональные квалификации, учебные программы, технологическая инфраструктура, квалификация учителей, требования рынка труда.

Kasb-hunar maktablarida dual ta'limni tashkil etish: imkoniyatlar va afzalliklar

O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'rida"gi Qonuniga muvofiq Vazirlar Mahkamasining "Professional ta'lim tizimida dual ta'limni tashkil etish chora-tadbirlari haqida"gi qaroriga asoslanib yoshlarning kasb va mutaxassisliklarni egallashga bo'lgan qiziqishlarini qo'llab-quvvatlash uchun keng imkoniyatlar yaratish, O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi hamda Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligining 2021-2022-o'quv yilidan boshlab professional ta'lim tizimida dual ta'limni tashkil etish to'g'risidagi taklifiga rozilik berilgan. Shu bois kasb-hunar ta'limi tizimi bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar va mehnat bozori talablariga javob beruvchi malakali kadrlarni tayyorlash uchun muhim ahamiyatga ega. Shu nuqtayi nazardan, dual ta'lim tizimini joriy etish kasb-hunar maktablarida ta'lim jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish imkoniyatini beradi.

1. Dual ta'lim tizimining ilmiy asoslari

Dual ta'lim tizimi nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalarni integratsiya qilishga asoslangan. Ushbu tizim nemis ta'lim tizimidan kelib chiqqan bo'lib, u o'zining yuqori samaradorligi bilan tanilgan. Dual ta'lim modeli o'quvchilarning ta'lim jarayonida faolligini oshiradi, ularga olingan bilimlarni amalda qo'llash imkoniyatini beradi va shu orqali malakalarni mustahkamlaydi.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, nazariya va amaliyotni birlashtirish orqali o'quvchilarning bilim olish jarayoni samaraliroq bo'ladi. Vygotskiy va Dewey kabi ta'lim nazariyotchilari o'quvchilarning amaliy tajriba orqali o'quv jarayonida ishtirok etishi, ularning rivojlanishi va o'zlashtirish darajasiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaganlar.

Dual ta'lim tizimi nima?

Dual ta'lim tizimi — bu nazariy bilimlar bilan amaliy ko'nikmalarni birlashtirgan holda ta'lim berishni nazarda tutuvchi modeldir. Ushbu tizimda o'quvchilar ta'lim jarayonining bir qismini maktabda, ikkinchi qismini esa ishlab chiqarish korxonalarida yoki tashkilotlarda o'tkazadilar. Bu usul o'quvchilarga nazariy bilimlarni amalda qo'llash, ishlab chiqarish jarayonlari bilan tanishish va haqiqiy ish sharoitlarida ishlashni o'rganish imkoniyatini taqdim etadi.

Dual ta'limning afzalliklari

1. Amaliy ko'nikmalarni shakllantirish: O'quvchilar dual ta'lim orqali nazariy bilimlarini amaliyot bilan birlashtirib, o'z sohalarida aniq ko'nikmalarni shakllantiradilar. Bu esa ular uchun kelajakda ishga joylashish imkoniyatlarini kengaytiradi.

2. Ish beruvchilar bilan aloqalar: Dual ta'lim tizimida o'quvchilar bevosita ish beruvchilar bilan aloqada bo'ladilar. Bu esa ularga nafaqat amaliyot o'tash, balki kelajakda shu korxona yoki tashkilotda ishlash imkoniyatini ham taqdim etadi.

3. Raqobatbardoshlikni oshirish: Dual ta'lim orqali malakali kadrlar tayyorlanadi, bu esa kasb-hunar maktablari bitiruvchilarini mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshiradi.

4. Tezkor adaptatsiya: Ishlab chiqarish jarayonida ishtirok etish orqali o'quvchilar kelajakdagi ish sharoitlaridagi adaptatsiya jarayonlariga moslashadi, bu esa ularning ishga joylashish jarayonini osonlashtiradi.

Dual ta'limni tashkil etish bosqichlari

Dual ta'lim tizimini muvaffaqiyatli joriy etish uchun bir qator bosqichlar va chora-tadbirlar amalga oshirilishi lozim:

1. **Hamkorlik o'rnatish:** Kasb-hunar maktablari ishlab chiqarish korxonalari, tashkilotlar va firmalar bilan hamkorlik aloqalarini o'rnatishlari lozim. Bu hamkorlik o'quvchilarga amaliyot o'tash joylarini taqdim etishda muhim rol o'ynaydi.

2. **O'quv rejasini ishlab chiqish:** O'quv rejalari va dasturlari dual ta'lim tizimiga moslashtirilishi kerak. Bu jarayonda amaliyot va nazariy darslar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash muhim ahamiyatga ega.

3. **Murabbiylar tayyorlash:** Dual ta'limda o'quvchilarga ishlab chiqarish jarayonida rahbarlik qiluvchi murabbiylar ham muhim rol o'ynaydi. Ular o'z sohalarida yuqori malakaga ega bo'lishlari va o'quvchilarga ko'maklashish uchun tayyor bo'lishlari kerak.

4. **Amaliyot nazorati:** O'quvchilarning amaliyoti muntazam ravishda nazorat qilinishi va baholanishi kerak. Bu ularning rivojlanishini kuzatib borish va kerak bo'lganda yo'nalish berish uchun muhimdir.

Taklif va tavsiyalar

Dual ta'lim tizimini kasb-hunar maktablarida muvaffaqiyatli joriy etish uchun quyidagi taklif va tavsiyalarni inobatga olish lozim:

1. **Ish beruvchilar bilan yanada yaqin hamkorlikni rivojlantirish:** Dual ta'lim tizimining samaradorligini oshirish uchun kasb-hunar maktablari ish beruvchilar bilan uzoq muddatli va ishonchli hamkorlik o'rnatishlari lozim. Bu hamkorlik orqali o'quvchilarning amaliyoti sifatli va mazmunli bo'lishi ta'minlanadi.

2. **Amaliyot jarayonlarini diversifikatsiya qilish:** O'quvchilarni bir nechta ishlab chiqarish korxonasida yoki turli sohalarida amaliyot o'tash imkoniyatiga ega bo'lishi ularning bilim va ko'nikmalarini kengaytirishga yordam beradi. Bu esa ularning kelajakdagi ish imkoniyatlarini yanada oshishiga va ishsizlik sonining qisqarishiga xizmat qiladi.

3. **Texnologik infratuzilmani rivojlantirish:** Kasb-hunar maktablarida zamonaviy texnologiyalar va uskunalar bilan jihozlangan o'quv laboratoriyalarini tashkil etish lozim. Bu o'quvchilarga amaliy mashg'ulotlarni o'z o'quv maskanlarida ham o'tkazish imkoniyatini yaratadi.

4. **Murabbiylar va o'qituvchilar malakasini oshirish:** Dual ta'lim jarayonini samarali olib borish uchun o'qituvchilar va murabbiylarning malakasini muntazam ravishda oshirish kerak.

Ular zamonaviy pedagogik texnologiyalar va amaliy ko'nikmalarni o'zlashtirgan bo'lishlari lozim.

5. **O'quvchilarga moliyaviy qo'llab-quvvatlash dasturlarini taklif etish:** Dual ta'lim tizimida qatnashayotgan o'quvchilarga stipendiyalar yoki boshqa moliyaviy yordam dasturlari orqali qo'llab-quvvatlash ularning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularni rag'batlantiradi.

Xulosa

Dual ta'lim tizimi kasb-hunar maktablari uchun ta'lim jarayonini yanada takomillashtirish va bitiruvchilarni mehnat bozorida raqobatbardosh qilishda muhim imkoniyatdir. Bu tizim o'quvchilarga amaliy ko'nikmalarni o'rgatadi, shu bilan birga ish beruvchilar bilan samarali aloqalarni o'rnatishda ham katta rol o'ynaydi. Shu sababli kasb-hunar maktablarida dual ta'limni tashkil etish nafaqat ta'lim tizimi uchun, balki butun jamiyat uchun ham katta foyda keltiradi.

REFERENCES

1. **Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes"** - Lev Vygotsky (1980)
2. **"Dual System of Vocational Education and Training: Comparative Perspectives"** - Alan Brown & Peter N. O'Connor (2014)
3. **"The Dual System of Vocational Education and Training: A Model of Success?"** - Eberhard Witte (2015)